

Українська інженерно-педагогічна академія

**СТІЙКИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ
СОЦІАЛЬНО-ОРИЄНТОВАНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

**За редакцією
доктора
економічних наук,
професора В. В.
Прохорової**

Харків 2016

УДК 330
ББК 65
П64

*Рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Української інженерно-педагогічної академії
(Протокол № 12 від 25.04.2016)*

Рецензенти:

Данилюк М.О. - д.е.н., професор, Заслужений працівник освіти України,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Лепейко Т. І. - д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і бізнесу,
Харківський національний економічний університет імені Семена
Кузнеця

Лігоненко Л. О. - д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

П64

*Стійкий розвиток в умовах соціально-орієнтованої економіки [Текст
монографії]: Колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Прохорової
В.В. - Харків, видавництво «Смугаста типографія», 2016. - с.365.*

В колективної монографії розглядаються сучасні світові тенденції розвитку та їх вплив на макро- та мікроекономічні системи, проблеми, що пов'язані з переходом до соціально-орієнтованої економіки, пропонуються шляхи формування, забезпечення та управління стійким розвитком вітчизняних підприємств.

Колективна монографія розрахована на фахівців, науковців, викладачів, аспірантів та студентів економічних спеціальностей

Опубліковані матеріали відображають власну думку авторів, яка може не збігатися з позицією редакції та носити дискусійний характер. За зміст матеріалів відповідність несуть автори.

ISBN 978-617-7387-06-9

УДК 330
ББК 65

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1 Сучасні світові тенденції розвитку та їх вплив на економічні системи різних рівнів	7
1.1 Current Trends In Research And Technology Development And Their Impact On The Economy Of Ukraine <i>T.Yu. Pavlenko, I.V. Shostak, M.O. Danova, O.I. Morozova</i>	7
1.2 Соціальна відповідальність влади і бізнесу як умова сталого розвитку <i>Амосов О. Ю., Гавкалова Н. Л., Болотова О. О.</i>	16
1.3 Сучасні тенденції та напрямки впровадження інноваційних технологій в систему освіти <i>Гаєвський А. М.</i>	25
1.4 Механізм розгортання фінансової кризи у Греції: маніпулювання обліково-аналітичними показниками <i>Лобода Н. О.</i>	33
1.5 Трансформаційні зміни глобальної економіки та їх вплив на розвиток економіки України <i>Толстова А. В.</i>	41
1.6 Транснациональные корпорации как субъекты глобализации <i>Федорова Ю. В.</i>	52
РОЗДІЛ 2 Проблеми переходу до соціально-орієнтованої економіки та шляхи їх вирішення	61
2.1 Научные подходы к преобразованию социально-экономических отношений в Украине и в мире <i>Ковалёв В. Н., Атаева Е. А.</i>	61
2.2 Подолання бідності як один з чинників наближення до побудови соціально-орієнтованої економіки України <i>Михальченко Г.Г.</i>	72
2.3 Удосконалення системи управління фінансовими ризиками на промислових підприємствах <i>Чобіток В. І.</i>	81
2.4 Перспективи впровадження концепцій біоекономіки та її вплив на розвиток машинобудівних підприємств <i>Чумак Л. Ф.</i>	89
РОЗДІЛ 3 Управління стійким розвитком економічної системи	98
3.1 Когнітивне моделювання інноваційного управління підприємством готельно-ресторанного господарства <i>Давидова О. Ю.</i>	98
3.2 До питання аналізу результатів та наслідків впровадження швидкісного та високошвидкісного пасажирського руху на залізницях України <i>Зайцева І. Ю., Єрьоміна М. О.</i>	110
3.3 Моніторинг у системі управління сталим розвитком підприємства <i>Кобець С. П.</i>	120
3.4 Державне управління розвитком промислового потенціалу (теоретико-методологічні засади) <i>Кузьмін О. Є., Станасюк Н. С.</i>	127
3.5 Стратегічна роль інтелектуального капіталу в забезпеченні стійкого розвитку в умовах соціально-орієнтованої економіки <i>Мних О. Б.</i>	135
3.6 Перспективи розвитку вітчизняного туризму <i>Проценко В. М.</i>	147
3.7 Стан та тенденції розвитку експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств України <i>Ус Ю. В.</i>	154
РОЗДІЛ 4 Формування та забезпечення стійкого розвитку потенціалу	

суб'єктів господарювання	163
4.1 Управління змінами на підприємстві: оцінка доцільності процесу в організаційному та економічному аспекті <i>Ареф'єва О. В.</i>	163
4.2 Санація авіаційних підприємств на основі планування енерговитрат, створення резервів енергоефективності та визначення корпоративної <i>Астапова Г.В., Абазіна О.А., Брезіцька О.В., Гринь О.Г.</i>	171
4.3 Фінансовий стан підприємства як основна складова його інвестиційної привабливості <i>Гончаренко М. Л.</i>	179
4.4 Розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства <i>Дем'яненко Т. І.</i>	188
4.5 Напрями реалізації потенціалу підприємств залізничного транспорту в сучасних умовах <i>Каличева Н.Є.</i>	195
4.6 Вплив безготівкових розрахунків на обсяг активів банків України <i>Колодізєв О. М., Ус Ю. В., Плєскун І. В.</i>	202
4.7 Реструктуризація підприємств як необхідна умова їх функціонування в конкурентному середовищі <i>Полунан П. М.</i>	212
4.8 Оцінка ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства <i>Прохорова В. В.</i>	220
4.9 Формування та забезпечення фінансового контролінгу в системі управління підприємством <i>Сабліна Н. В.</i>	231
4.10 Нарощування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності — основа устійливого розвитку економіки України <i>Непран А. В., Тимченко І. Е., Черная Т. И.</i>	239
4.11 Управління розвитком будівельного потенціалу залізничного транспорту України <i>Чупир О. М., Сичова О. Є.</i>	252
4.12 Забезпечення економічної стійкості підприємства в сучасних умовах господарювання <i>Штангрет А. М., Карайм М. М.</i>	260
4.13 Розробка стратегії фінансування інноваційно-конкурентної діяльності підприємств за допомогою метода аналізу ієрархій та попарних порівнянь <i>Яценко Б. І.</i>	267
РОЗДІЛ 5 Економічна безпека та антикризове управління суб'єктами господарювання в сучасних умовах	274
5.1 Стратегічні орієнтири управління змінами фінансових процесів підприємства <i>Безугла Ю. Є.</i>	274
5.2 Кадрова безпека підприємства в умовах антикризового управління <i>Гавкалова Н. Л., Бушман Т. С.</i>	281
5.3 Фінансове оздоровлення банків як елемент антикризового управління: світовий досвід та використання в Україні <i>Горалько О.В., Силкін О.С.</i> ...	289
5.4 Теоретико-методичні підходи щодо формування оптимальної системи економічної безпеки комерційного банку <i>Горбан І. М., Мельник С. І.</i>	285
5.5 Сучасні підходи до проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства <i>Дикань В. В., Гладух М. В.</i>	302
5.6 Ідентифікація ризиків як етап ризик-менеджменту проектів теплогенерації та теплопостачання із використанням біомаси	

<i>Дуднєва Ю. Е.</i>	311
5.7 Формування механізму управління організаційними змінами на промислових підприємствах <i>Обидєннова Т. С.</i>	319
5.8 Система управління фінансово-економічною безпекою підприємства та індикатори її ефективності <i>Пархоменко О. С., Бабенко К. Є.</i>	327
5.9 Інтегральна оцінка ефективності діяльності підприємств машинобудування у рамках організаційно-економічного забезпечення управління змінами <i>Ступіна Ю. Ю.</i>	337
5.10 Економічна безпека суб'єктів економічних відносин в контексті глобалізаційних викликів та загроз <i>Чепеленко А. М.</i>	346
РОЗДІЛ 6 Механізм державного регулювання розвитку суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції	355
6.1 Концептуальні основи неоіндустріальної модернізації промислових підприємств України на основі формування інноваційно-логістичних систем <i>Дикань О. В.</i>	355

4.6 ВПЛИВ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ОБСЯГ АКТИВІВ БАНКІВ УКРАЇНИ

Колодізев О.М.

*д.е.н., професор, Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків*

Ус Ю.В.

*к.е.н., доцент, Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків*

Плескун І.В.

*студентка 2 року навчання освітнього ступеня «магістр», Харківський
національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків*

Фінансова криза 2014-2015 рр. відзначилася цілим рядом слабких місць національної банківської системи. Адже через банківську систему здійснюється процес акумуляції фінансових ресурсів суспільства і забезпечується їх найефективніше використання. Платіжний механізм в економіці країни є однією з базових структур світового ринкового господарства. Особливе місце в платіжних системах посідають банки. Цю, свою, роль банки виконують через сукупність розрахунково-касових операцій. Усе це сприяє розвитку, удосконаленню системи управління безготівкових розрахунків в Україні. Оцінити вплив безготівкових розрахунків на кінцевий результат можна за допомогою економіко-статистичних методів, а саме, за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Його використання дасть можливість провести аналіз досліджуваних статистичних показників та на основі отриманих даних краще зрозуміти теперішній стан, відповідно навчитися управляти ним та передбачити майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показав огляд економічної літератури проблемам управління безготівкових розрахунків в банках України приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Зокрема В. І. Міщенко, М. І. Савлук, А. С. Савченко, О. М. Колодізев зосереджували увагу на теоретичних засадах функціонування системи безготівкових розрахунків.

В працях О. А. Шевчука, Ю. А. Харченко, А. М. Вігірінського розглядалися питання впливу безготівкових розрахунків на здійснення ефективного управління діяльністю банку.

Формування цілей статті. У даному дослідженні поставлено за мету розглянути, проаналізувати та узагальнити вплив безготівкових розрахунків на обсяг активів банку. Окрім цього, вважається за доцільне для повноти розкриття основної мети дослідити вплив безготівкових розрахунків за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, конкретно, на основі ПАТ «Мегабанк».

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська діяльність являє собою взаємопов'язаний комплекс бізнес-процесів, який дає можливість реалізувати основні функції банку та забезпечує зростання його активів. З розвитком інформаційних технологій та їх впровадженням у банківську діяльність підвищується і значимість безготівкових розрахунків, які набувають обов'язкового чинника, що сприяє динамічному зростанню активів банку. З метою дослідження особливостей взаємозв'язку та впливу безготівкових розрахунків на розвиток діяльності банку доцільно звернутися до методики кореляційно-регресійного аналізу та спробувати оцінити наявний зв'язок між обсягом коштів, які задіяні банками у безготівкових розрахунках в процесі обслуговування їх клієнтів та динамікою активів банківського сектору (за групами) і, зокрема, у ПАТ «Мегабанк».

Кореляційний зв'язок (від англ. correlation – відповідність) є частковим випадком статистичного зв'язку, при якому зміна середнього значення результативної ознаки обумовлена зміною значень факторної ознаки (ознак). Для оцінки тісноти зв'язку (зв'язок відсутній, слабкий, помірний, сильний), визначення його спрямованості (зв'язок прямий або зворотній) використовується кореляційно-регресійний метод [3, с. 121].

Тісноту та напрямок лінійного кореляційного зв'язку вимірюють за допомогою коефіцієнта парної кореляції, що приймає значення в межах від -1 до +1. Коефіцієнт парної кореляції може приймати як додатне так і від'ємне значення, додатне значення свідчить про прямий зв'язок, від'ємне – про обернений. Обернений зв'язок свідчить про те, що при збільшенні значення незалежної змінної (X) значення залежної змінної (Y) зменшується. Оцінка характеру зв'язку проводиться на основі значення коефіцієнта та наведена в табл. 1 [3, с. 124].

Таблиця 1

Оцінка характеру зв'язку по коефіцієнту парної кореляції

Значення коефіцієнта парної кореляції	Характер зв'язку
$ r = 1$	Функціональний
$0,9 \leq r < 1$	Дуже сильний
$0,7 \leq r < 0,9$	Сильний
$0,5 \leq r < 0,7$	Середній
$0,3 \leq r < 0,5$	Слабкий
$0,1 \leq r < 0,3$	Дуже слабкий
$0 \leq r < 0,1$	Відсутній

Статистична надійність регресійного рівняння в цілому оцінюється на основі F-критерію Фішера [3, с. 128].

У процесі економіко-математичних досліджень, пов'язаних з аналізом впливу різних факторів на ефективність роботи банку, виникає потреба в застосуванні множинної кореляції й регресії. При цьому ставиться задача визначення такої функції (F), що математично описувала б зміни середнього

значення досліджуваного показника «у» залежно від факторів-аргументів $x_1, x_2, x_3, \dots, x_i$ з урахуванням особливостей досліджуваного процесу [3, с. 120; 4, с. 25]. Рівняння множинної моделі у загальному виді, виглядають наступним чином:

$$y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_mx_m, \quad (1)$$

де, y – цільовий показник, що досліджується;

$x_{1..m}$ – фактори-аргументи, які впливають на цільовий показник;

a – постійна складова рівняння регресії;

$b_{1..m}$ – коефіцієнти вагомості факторів-аргументів.

Практичний інтерес представляє рівняння чистої регресії. Таке рівняння описує, як змінювався б « Y » у середньому зі зміною конкретного, окремо взятого аргументу « X_i », якщо всі інші аргументи були б постійними й закріпленими на своїх середніх рівнях.

Система показників повинна мати оптимальний розмір для економіко-математичного моделювання. Для дослідження впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів у банківському секторі та ПАТ «Мегабанк» обрано ресурси банків, які використовуються для забезпечення здійснення безготівкових розрахунків: кошти інших банків; кошти юридичних осіб на вимогу; кошти фізичних осіб на вимогу. В якості результативного показника обрано обсяг активів банків (за групами банківського сектору) та, зокрема, ПАТ «Мегабанк». Для спрощення сприйняття вихідної інформації, представимо їх у вигляді:

- 1) КБ – кошти банків, тис. грн.;
- 2) КЮО_{НВ} – кошти юридичних осіб на вимогу, тис. грн.;
- 3) КФО_{НВ} – кошти фізичних осіб на вимогу, тис. грн.;
- 4) А – активи банку, тис. грн.

В якості вхідних даних використовувалася квартальна фінансова звітність банків за період 01.01.2010 - 01.10.2015 рр. Вхідні дані для кореляційно-регресійного аналізу наведені у таблиці 2 .

Таблиця 2

Вхідні дані для кореляційно-регресійного аналізу впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів банків (за групами)

Група	Дата	Активи (А), тис. грн.	Кошти банків (КБ), тис. грн.	Кошти юридичних осіб на вимогу (КЮО _{НВ}), тис. грн.	Кошти фізичних осіб на вимогу (КФО _{НВ}), тис. грн.
1	2	3	4	5	6
Група 1	01.01.2010	606 249 970,00	187 953 938,00	44 279 717,00	42 511 834,00
	01.04.2010	603 744 144,00	180 212 925,00	45 121 483,00	40 332 303,00
	01.07.2010	608 231 714,00	168 848 640,00	50 561 859,00	44 185 096,00
	01.10.2010	619 193 730,00	161 809 158,00	57 270 874,00	45 536 396,00
	01.01.2011	628 785 640,00	159 339 032,00	58 397 282,00	46 529 486,00
	01.04.2011	661 843 785,00	156 100 436,00	69 539 675,00	50 318 046,00
	01.07.2011	681 677 931,00	147 715 555,00	71 812 076,00	55 018 613,00
	01.10.2011	682 304 668,00	142 145 076,00	74 063 278,00	54 351 188,00
	01.01.2012	705 448 994,00	158 729 892,00	80 377 293,00	51 904 386,00
	01.04.2012	717 842 025,82	158 421 583,06	75 644 676,17	56 198 462,48
	01.07.2012	736 893 828,72	166 694 285,57	70 588 669,08	59 593 560,46
	01.10.2012	741 693 305,15	157 143 408,49	69 499 282,78	58 099 063,88
	01.01.2013	716 233 404,09	146 605 336,32	75 205 010,47	53 935 571,85
	01.04.2013	730 479 811,84	131 261 758,88	79 752 850,00	57 575 779,05
	01.07.2013	770 382 393,91	134 078 147,82	82 320 534,43	64 756 509,39
	01.10.2013	791 847 728,49	133 175 256,70	88 185 022,30	63 908 349,87
	01.01.2014	821 585 466,95	142 482 009,88	88 154 890,43	61 336 770,50
	01.04.2014	868 292 592,08	189 126 935,21	99 754 255,17	56 797 748,17
	01.07.2014	892 605 877,49	206 133 407,74	97 717 367,74	62 262 343,90
	01.10.2014	915 652 012,31	196 555 320,18	127 604 045,66	62 179 372,11
01.01.2015	961 092 776,71	200 031 059,40	119 887 722,86	71 502 606,80	
01.04.2015	1 040 274 754,98	214 346 480,02	160 140 032,18	75 126 264,23	
01.07.2015	976 512 021,74	184 421 238,11	152 220 130,32	77 419 821,44	
01.10.2015	942 181 534,00	158 826 547,95	167 230 905,82	72 919 560,64	
Група 2	01.01.2010	138 333 751,00	54 377 364,00	10 473 083,00	6 130 524,00
	01.04.2010	141 767 808,00	50 400 359,00	12 293 754,00	6 257 998,00
	01.07.2010	141 168 479,00	47 194 162,00	14 727 892,00	7 302 876,00
	01.10.2010	149 625 523,00	48 236 438,00	17 283 389,00	8 215 616,00
	01.01.2011	170 328 631,00	57 637 836,00	20 491 367,00	8 881 207,00
	01.04.2011	175 391 661,00	55 027 968,00	24 398 892,00	9 986 970,00
	01.07.2011	175 572 067,00	53 562 536,00	22 541 070,00	10 445 038,00
	01.10.2011	174 445 663,00	54 355 015,00	19 036 030,00	9 327 177,00
	01.01.2012	155 635 762,00	50 389 428,00	14 174 999,00	8 467 861,00
	01.04.2012	163 765 194,39	44 582 560,92	15 634 466,06	8 244 701,64
Група 3	01.07.2012	159 708 496,15	43 876 129,75	15 047 368,24	9 371 273,97
	01.10.2012	164 327 790,87	41 521 669,67	16 895 703,97	8 691 602,51
	01.01.2013	194 678 700,72	36 648 900,80	16 779 552,53	10 669 037,17
	01.04.2013	191 366 609,46	34 104 057,51	17 765 372,67	11 606 934,75
	01.07.2013	192 546 738,05	34 323 803,03	17 300 222,44	12 248 071,69
	01.10.2013	190 509 878,55	31 613 060,50	18 537 077,68	11 861 617,11
	01.01.2014	221 891 189,44	34 479 035,25	19 781 229,87	10 417 168,52
	01.04.2014	217 336 045,28	43 192 018,64	22 476 372,98	12 621 368,38
	01.07.2014	196 949 080,09	40 747 205,56	20 988 872,09	12 179 025,33
	01.10.2014	190 819 386,91	39 685 330,40	20 581 551,69	12 686 366,05
	01.01.2015	190 154 560,67	44 941 447,21	31 006 150,32	12 977 268,27
	01.04.2015	166 535 929,97	39 262 418,07	36 319 262,13	8 597 656,43
	01.07.2015	140 013 649,25	27 420 465,99	31 476 541,68	6 943 938,56
	01.10.2015	141 283 974,64	25 695 563,74	34 092 698,85	6 621 887,87

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
	01.01.2010	57 033 261,00	16 645 069,00	6 689 135,00	2 657 354,00
	01.04.2010	58 646 669,00	15 868 144,00	7 505 388,00	2 649 280,00
	01.07.2010	60 204 496,00	15 404 719,00	8 286 566,00	3 185 172,00
	01.10.2010	63 183 569,00	14 949 029,00	10 836 322,00	3 527 100,00
	01.01.2011	59 806 008,00	15 114 288,00	7 478 641,00	4 033 706,00
	01.04.2011	64 421 209,00	14 583 612,00	8 879 805,00	4 391 036,00
	01.07.2011	67 382 679,00	15 560 565,00	8 339 606,00	4 417 842,00
	01.10.2011	70 673 836,00	16 128 965,00	8 732 260,00	4 455 906,00
	01.01.2012	81 974 135,00	15 681 478,00	9 991 372,00	3 154 740,00
	01.04.2012	83 433 803,01	15 030 330,85	10 321 987,60	3 463 551,31
	01.07.2012	85 632 312,79	15 724 036,31	8 495 232,30	4 582 509,16
	01.10.2012	87 022 905,57	11 641 130,85	9 592 674,83	4 080 250,61
	01.01.2013	101 505 451,17	14 789 288,23	13 600 739,11	4 762 674,43
	01.04.2013	102 806 001,46	13 155 703,74	14 713 925,21	3 899 160,86
	01.07.2013	105 465 481,80	11 899 798,84	13 004 024,88	4 245 359,08
	01.10.2013	110 651 315,71	11 643 742,78	14 474 891,73	4 158 579,49
	01.01.2014	103 306 404,40	13 329 806,65	13 440 316,16	3 931 501,67
	01.04.2014	100 128 223,78	14 656 014,53	13 439 640,65	4 149 175,34
	01.07.2014	90 815 615,65	13 385 184,76	14 151 957,98	5 129 331,29
	01.10.2014	84 117 120,81	11 125 368,92	14 855 754,51	6 092 860,73
	01.01.2015	98 660 808,71	13 306 672,92	13 172 321,22	8 108 151,23
	01.04.2015	92 529 658,38	11 820 768,03	13 288 640,49	6 651 930,91
	01.07.2015	77 878 191,61	8 265 901,56	12 025 563,59	5 786 872,30
	01.10.2015	74 076 726,63	7 539 245,39	10 923 893,75	5 594 605,35
Група 4	01.01.2010	71 832 592,00	15 324 086,00	7 337 485,00	3 071 575,00
	01.04.2010	70 806 088,00	13 591 733,00	7 294 815,00	2 674 727,00
	01.07.2010	75 651 022,00	14 572 812,00	8 112 500,00	3 492 419,00
	01.10.2010	85 494 643,00	16 956 880,00	9 679 100,00	3 724 452,00
	01.01.2011	83 163 715,00	17 427 718,00	9 546 018,00	3 254 873,00
	01.04.2011	93 376 530,00	22 059 332,00	9 365 850,00	3 813 060,00
	01.07.2011	95 178 366,00	19 953 054,00	11 161 854,00	3 964 919,00
	01.10.2011	101 738 351,00	22 322 891,00	11 201 083,00	4 336 040,00
	01.01.2012	111 213 396,00	25 463 171,00	14 067 136,00	5 141 516,00
	01.04.2012	117 432 081,92	25 580 627,81	13 350 951,35	5 224 208,90
	01.07.2012	122 160 621,81	23 899 328,59	13 909 306,21	6 158 820,42
	01.10.2012	124 401 880,11	20 425 655,39	14 428 728,85	5 941 791,04
	01.01.2013	114 761 823,32	15 666 265,79	13 356 102,74	5 078 194,63
	01.04.2013	120 483 531,47	15 740 499,29	13 738 311,99	5 524 459,61
	01.07.2013	125 816 375,77	16 688 836,75	13 144 066,58	6 421 024,95
	01.10.2013	138 995 288,77	19 107 685,65	15 202 588,62	6 688 596,46
	01.01.2014	130 725 590,31	18 563 059,26	15 964 854,78	6 843 029,02
	01.04.2014	130 078 131,78	19 174 237,08	14 629 136,53	7 280 699,50
	01.07.2014	124 992 564,01	18 590 464,26	14 115 341,32	7 880 343,77
	01.10.2014	121 766 671,07	17 345 369,77	15 444 075,81	8 484 869,43
	01.01.2015	66 809 723,60	7 945 939,98	9 858 427,21	4 669 670,23
	01.04.2015	61 309 774,99	5 820 755,75	11 293 171,55	3 514 584,88
	01.07.2015	54 805 385,10	2 455 077,41	10 799 712,55	3 168 573,12
	01.10.2015	51 338 808,22	2 201 883,92	10 374 352,63	2 448 592,65
ПАТ «Мегабанк»	01.01.2010	3 172 008,00	748 461,00	263 733,00	125 744,00
	01.04.2010	3 365 922,00	755 097,00	298 958,00	137 653,00
	01.07.2010	3 302 887,00	671 289,00	329 602,00	180 909,00
	01.10.2010	3 524 069,00	598 654,00	438 183,00	194 110,00
	01.01.2011	3 509 088,00	546 825,00	398 672,00	217 344,00
	01.04.2011	3 490 707,00	439 204,00	454 670,00	210 904,00
	01.07.2011	3 603 064,00	412 263,00	488 098,00	185 055,00
	01.10.2011	4 206 589,00	628 686,00	712 281,00	179 337,00
	01.01.2012	4 540 029,00	725 230,00	629 589,00	175 423,00

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
	01.04.2012	4 673 485,94	668 031,02	680 122,55	176 336,46
	01.07.2012	4 664 292,60	471 698,27	480 512,09	210 758,36
	01.10.2012	4 562 728,96	199 139,77	589 961,19	179 632,12
	01.01.2013	4 840 057,87	126 988,99	814 828,99	211 568,89
	01.04.2013	4 932 418,38	199 876,60	798 232,36	200 865,10
	01.07.2013	5 101 959,08	256 141,60	860 045,88	212 568,46
	01.10.2013	5 032 035,87	109 093,56	724 341,31	210 114,37
	01.01.2014	5 438 012,46	186 783,28	971 282,88	199 754,84
	01.04.2014	5 912 644,03	262 989,41	989 214,56	156 424,82
	01.07.2014	6 041 094,45	623 582,69	1 011 781,36	205 661,74
	01.10.2014	6 134 166,40	594 790,99	1 177 073,90	172 916,52
	01.01.2015	6 909 589,00	734 635,73	1 323 626,00	164 767,91
	01.04.2015	8 450 472,31	917 615,39	1 708 736,12	155 661,55
	01.07.2015	8 252 340,59	636 511,03	1 928 052,01	160 711,46
	01.10.2015	8 507 812,96	587 746,53	2 324 948,40	149 893,89

На основі даних таблиці 2 було проведено статистичні розрахунки та побудовано регресійні моделі впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів банків (за групами НБУ) та ПАТ «Мегабанк» (табл. 3.).

Таблиця 3

Дослідження впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів банків за групами НБУ та ПАТ «Мегабанк», за період 01.01.2010 - 01.10.2015 рр.

Об'єкт	Рівняння регресії
Група 1	$A = -1,589 \times 10^7 + 1,374 \times \text{КБ} + 1,123 \times \text{КЮО}_{\text{НБУ}} + 7,922 \times \text{КФО}_{\text{НБУ}}$
Група 2	$A = 9,291 \times 10^7 - 0,213 \times \text{КБ} + 0,357 \times \text{КЮО}_{\text{НБУ}} + 9,969 \times \text{КФО}_{\text{НБУ}}$
Група 3	$A = 7,892 \times 10^6 + 0,802 \times \text{КБ} + 5,956 \times \text{КЮО}_{\text{НБУ}} + 0,521 \times \text{КФО}_{\text{НБУ}}$
Група 4	$A = -1,799 \times 10^6 + 1,722 \times \text{КБ} + 3,831 \times \text{КЮО}_{\text{НБУ}} + 5,579 \times \text{КФО}_{\text{НБУ}}$
ПАТ «Мегабанк»	$A = 2,118 \times 10^6 + 0,150 \times \text{КБ} + 3,004 \times \text{КЮО}_{\text{НБУ}} + 1,885 \times \text{КФО}_{\text{НБУ}}$

Рівняння регресії, наведені у табл. 3, характеризують за рахунок яких саме фінансових складових, що задіяні у обслуговуванні безготівкових розрахунків відбувається зростання активів банку. У першій, другій та четвертій групах зміни в активах відбуваються переважно за рахунок зростання коштів фізичних осіб на вимогу, та як саме ця складова має найбільший ваговий коефіцієнт у рівняннях регресії. Менш розвиненим чинником для першої, другої та четвертої груп є кошти юридичних осіб на вимогу та найменш впливовими є кошти банків. Протилежна ситуації спостерігається у ПАТ «Мегабанк» та у третій групі, в цілому, де динаміка активів в першу чергу пояснюється пропорційним трендом коштів юридичних осіб на вимогу та меншою вагою коштів фізичних осіб на вимогу. Відмінності у фінансуванні третьої групи банків та, зокрема, ПАТ «Мегабанк» можна розцінювати як певний резерв для розвитку у подальшому з орієнтуванням на тенденції банків першої та третьої груп.

Загальну адекватність моделей прийнято оцінювати за допомогою різних статистичних параметрів, таких як: коефіцієнт детермінації та середні похибки. Докладні дані статистики побудованих регресійних моделей наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Докладні статистичні параметри регресійних моделей впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів банків

Група / Показник	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	ПАТ «Мегабанк»
Коефіцієнт детермінації (R^2)	95,320	78,879	72,088	92,502	94,0252
Коефіцієнт детермінації скоригований (R^2)	94,580	75,544	67,681	91,318	93,129
Стандартна похибка оцінки	2,794	$1,226 \times 10^7$	$9,838 \times 10^6$	$7,835 \times 10^6$	$4,250 \times 10^5$
Середня абсолютна похибка	$1,974 \times 10^7$	$7,7193 \times 10^6$	$6,944 \times 10^6$	$5,512 \times 10^6$	$2,968 \times 10^5$

Як видно з даних табл. 4, у трьох з п'яти об'єктів, що досліджувалися (групи 1, 4 та ПАТ «Мегабанк»), спостерігається сильний вплив складових, які характеризують безготівкові розрахунки на обсяг активів банків (коефіцієнт детермінації варіює від 92,5 % до 95,3 %). Так, відповідно до рівня скоригованого коефіцієнту детермінації, не менше 91,3 % змін у активах залежить від коливання безготівкових розрахунків. У банках другої і третьої груп НБУ не менше 67,7 % динаміки активів пояснюється змінами у обсягах безготівкових розрахунків. Статистика, щодо значущості побудованих регресійних моделей наведена у табл. 5.

Таблиця 5

Статистика, щодо значущості моделі

Об'єкт	Джерело	Сума квадратів	Середньо-квдратичне відхилення	F-відношення (Фішера)	P-Value (Максимальний рівень значущості)
Група 1	Модель	$3,020 \times 10^{17}$	$1,007 \times 10^{17}$	128,98	0,003
	Залишки	$1,483 \times 10^{16}$	$7,806 \times 10^{14}$	-	-
	Усього (кор.)	$3,169 \times 10^{17}$	-	-	-
Група 2	Модель	$1,067 \times 10^{16}$	$3,557 \times 10^{15}$	23,65	0,0025
	Залишки	$2,857 \times 10^{15}$	$1,504 \times 10^{14}$	-	-
	Усього (кор.)	$1,353 \times 10^{16}$	-	-	-
Група 3	Модель	$4,750 \times 10^{15}$	$1,583 \times 10^{15}$	16,36	0,0037
	Залишки	$1,839 \times 10^{15}$	$9,679 \times 10^{13}$	-	-
	Усього (кор.)	$6,589 \times 10^{15}$	-	-	-
Група 4	Модель	$1,439 \times 10^{16}$	$4,796 \times 10^{15}$	78,13	0,0112
	Залишки	$1,166 \times 10^{15}$	$6,139 \times 10^{13}$	-	-
	Усього (кор.)	$1,556 \times 10^{16}$	-	-	-
ПАТ «Мегабанк»	Модель	$4,586 \times 10^{13}$	3	$1,529 \times 10^{13}$	0,0031
	Залишки	$2,804 \times 10^{12}$	19	$1,476 \times 10^{11}$	-
	Усього (кор.)	$4,867 \times 10^{13}$	22	-	-

Статистичну надійність регресійного рівняння в цілому ми оцінили на основі F-критерію Фішера. Отримане значення значно більше табличного (3,13 при рівні значущості 0,05), що свідчить про надійність та адекватність даного регресійного рівняння.

Для визначення наявності взаємозв'язку між елементами, що характеризують безготівкові розрахунки та у сукупності здійснюють вплив на обсяг активів банків за групами НБУ та ПАТ «Мегабанк», розраховується таблиця парної кореляції та визначається характер зв'язку. Результати розрахунку парних коефіцієнтів кореляції за елементами, що враховуються в регресійних моделях, за кожним об'єктом (групи НБУ та ПАТ «Мегабанк»), наведені в табл. 6. Як видно з даних табл. 6 суттєвий зв'язок між змінними спостерігається у трьох об'єктах з п'яти, що досліджувалися. Так: існує сильна обернена взаємозалежність (-0,902) коштів юридичних осіб на вимогу та коштів фізичних осіб на вимогу у першій групі банків; сильна обернена взаємозалежність (-0,851) коштів юридичних осіб на вимогу та коштів фізичних осіб на вимогу у четвертій групі банків; помірна пряма залежність (0,569) між коштами банків та коштами фізичних осіб на вимогу.

Наявність взаємозв'язку між змінними у першій та четвертій групах може свідчити про провадження гнучкої політики заміщення коштів на поточних рахунках клієнтів в залежності від стабільності економічного розвитку в країні (табл. 6). Взаємозв'язок між коштами банків та коштами фізичних осіб на вимогу може свідчити про пропорційну активізацію міжбанківських розрахунків зі зростанням обсягу коштів фізичних осіб на вимогу у ПАТ «Мегабанк».

Перевірка регресійних моделей на адекватність здійснюється за допомогою експериментальних розрахунків значень цільового показника на основі отриманих рівнянь регресії. У табл. 7 подано результати оцінки адекватності побудованої регресійної моделі впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів у ПАТ «Мегабанк» за період 01.01.2010 - 01.10.2015 рр.

Як видно з даних табл. 7, регресійна модель, яка характеризує вплив безготівкових розрахунків на обсяг активів у ПАТ «Мегабанк» має незначну середню похибку (-0,821 %) та максимальну похибку 13,6 %, в абсолютному вимірі середня похибка складає 5,102 грн., що свідчить про побудову досить точної та адекватної моделі, яку можна використовувати для оцінки планового зростання активів ПАТ «Мегабанк» у разі провадження керівництвом банку політики активізації безготівкових розрахунків.

Наявний зв'язок між активами банків та обсягами поточних рахунків клієнтів можна пояснити бажанням клієнтів отримувати дохід від своїх тимчасово-вільних коштів, які знаходяться на поточних рахунках у банку.

**Кореляційна матриця елементів регресійних моделей
(за об'єктами дослідження)**

Об'єкт	Елемент регресійних моделей	Постійний коефіцієнт	КБ	КЮОНВ	КФОНВ
Група 1	Постійний коефіцієнт	1,0000	-0,7872	0,7116	-0,8196
	КБ	-0,7872	1,0000	-0,4232	0,3559
	КЮОНВ	0,7116	-0,4232	1,0000	-0,9015
	КФОНВ	-0,8196	0,3559	-0,9015	1,0000
Група 2	Постійний коефіцієнт	1,0000	-0,8149	-0,5814	-0,5370
	КБ	-0,8149	1,0000	0,3915	0,1343
	КЮОНВ	-0,5814	0,3915	1,0000	-0,1158
	КФОНВ	-0,5370	0,1343	-0,1158	1,0000
Група 3	Постійний коефіцієнт	1,0000	-0,9171	-0,5353	-0,4995
	КБ	-0,9171	1,0000	0,3435	0,3856
	КЮОНВ	-0,5353	0,3435	1,0000	-0,2885
	КФОНВ	-0,4995	0,3856	-0,2885	1,0000
Група 4	Постійний коефіцієнт	1,0000	-0,2888	-0,7449	0,4447
	КБ	-0,2888	1,0000	-0,0475	-0,1846
	КЮОНВ	-0,7449	-0,0475	1,0000	-0,8509
	КФОНВ	0,4447	-0,1846	-0,8509	1,0000
ПАТ «Мегабанк»	Постійний коефіцієнт	1,0000	-0,7094	-0,3914	-0,9665
	КБ	-0,7094	1,0000	0,1371	0,5687
	КЮОНВ	-0,3914	0,1371	1,0000	0,2655
	КФОНВ	-0,9665	0,5687	0,2655	1,0000

Пріоритетним напрямом управління безготівковими розрахунками банків є розробки та впровадження керівництвом банків, зокрема, ПАТ «Мегабанк» розрахункових продуктів на основі сучасних інформаційних технологій (Internet-банкінг, sms-банкінг, Internet-еквайринг і та ін.), які дають можливість клієнтам легко користуватись як розрахунковими послугами, так і споживати депозитні та кредитні продукти банку. До інструментів такого механізму можна віднести: розвиток розрахунково-касового та карткового обслуговування клієнтів банку за рахунок здешевлення розрахункових послуг банку та розробка продуктів-компліментів, спрямованих як на розширення безготівкового обслуговування (більш дешеві карткові продукти та спонукання до їх споживання) так і на стимулювання споживання кредитних та депозитних продуктів банку (за рахунок забезпечення зручності та конкурентоспроможності депозитних продуктів).

З метою регулювання та забезпечення розвитку безготівкових розрахунків в Україні на державному рівні необхідно вирішити такі завдання: підвищити довіру з боку населення до банківської системи, яка була втрачена в умовах фінансової кризи та збільшити обсяги залучення на депозити коштів фізичних та юридичних осіб; прискорити терміни зарахування коштів, отриманих з рахунків покупців на рахунки суб'єктів

господарювання, торгівлі; запровадити страхування ризиків держателів платіжних карток від несанкціонованого втручання та непередбаченого використання; рекомендувати установам банків при оформленні споживчих кредитів фізичним особам відкривати таким особам карткові рахунки із зарахуванням на них відповідної суми кредиту, що дозволить здійснювати розрахунки за товари, послуги у безготівковому порядку; удосконалити систему збору страхових платежів і здійснення страхових виплат при укладанні договорів з фізичними особами шляхом безготівкового зарахування відповідних сум на рахунки в установах банків.

Таблиця 7

Перевірка адекватності регресійної моделі впливу безготівкових розрахунків на обсяг активів ПАТ «Мегабанк»

Дата	Активи, тис. грн.	Розрахункове значення, тис. грн.	Абс. відх., тис. грн.	Відн. відх., %
01.01.2010	3172008,000	3259647,412	-87639,412	-2,763
01.04.2010	3365922,000	3388909,388	-22987,388	-0,683
01.07.2010	3302887,000	3549959,616	-247072,616	-7,481
01.10.2010	3524069,000	3890142,368	-366073,368	-10,388
01.01.2011	3509088,000	3807490,638	-298402,638	-8,504
01.04.2011	3490707,000	3947443,692	-456736,692	-13,084
01.07.2011	3603064,000	3995091,348	-392027,348	-10,880
01.10.2011	4206589,000	4690177,341	-483588,341	-11,496
01.01.2012	4540029,000	4448855,707	91173,293	2,008
01.04.2012	4673485,939	4593811,044	79674,894	1,705
01.07.2012	4664292,605	4029666,534	634626,071	13,606
01.10.2012	4562728,958	4258935,084	303793,875	6,658
01.01.2013	4840057,870	4983837,657	-143779,787	-2,971
01.04.2013	4932418,377	4924720,930	7697,447	0,156
01.07.2013	5101959,078	5140901,891	-38942,813	-0,763
01.10.2013	5032035,870	4706590,408	325445,462	6,467
01.01.2014	5438012,456	5440508,234	-2495,778	-0,046
01.04.2014	5912644,027	5424100,436	488543,591	8,263
01.07.2014	6041094,452	5638739,455	402354,997	6,660
01.10.2014	6134166,400	6069228,019	64938,382	1,059
01.01.2015	6909589,001	6515056,746	394532,255	5,710
01.04.2015	8450472,307	7682167,840	768304,466	9,092
01.07.2015	8252340,590	8308398,463	-56057,874	-0,679
01.10.2015	8507812,960	9472971,183	-965158,223	-11,344
Середнє відхилення		-	5,102	-0,821
Максимальне відхилення		-	768304,466	13,606
Мінімальне відхилення		-	-965158,223	-13,084

Таким чином, при вирішенні поставлених завдань та спільно з іншими заходами, які протягом 2015–2020 років будуть ініційовані та вжиті Національним банком, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів

України, суттєво сприятиме зростанню активів банківського сектору за рахунок забезпечення активного розвитку безготівкових розрахунків.

Література

1. Вігірінський А.М. Розвиток безготівкових розрахунків - подарунок комерційним банкам. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/avigirinskiy/article/18923.aspx>
2. Доугерти К. Введение в эконометрику / К. Доугерти ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 402 с.
3. Клебанова Т. С. Эконометрия на персональном компьютере / Т. С. Клебанова, Н. А. Дубровина, А. В. Милов и др. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2002. – 208 с.
4. Раєвнева О. В. Статистика : навч. посіб. / під ред. О. В. Раєвневої. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 520 с.
5. Стрільчук В.О. Реінжиніринг при оцінці тарифів на розрахунково-касове обслуговування / В. О. Стрільчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : «Мрія-1», УАБС НБУ, 2015. - №13. – С. 141-146
6. Халафян А. А. Statistica 6.0: Статистический анализ данных [Текст] : учеб. / А. А. Халафян. – М.: ООО «Бином-Пресс», 2007. – 512 с.
7. Офіційний сайт Національного банку України // Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
8. Chiu J. Modelling Payments Systems: A Review of the Literature / J. Chiu, A. Lai // Bank of Canada Working. – 2007. – P. 28.

Наукове видання

**СТІЙКИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ
СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

Колективна монографія

За редакцією В. В. Прохорової

Підписано до друку 26.04.2016
Формат паперу 60x84/16. Папір офсетний.
Умов.друк.арк. 16,61
Наклад 300 прим. Замовлення № 164659

Видавництво